

Sygn. akt I A Ga 121/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Dariusz Małkiński
Sędziowie	:	SSA Jadwiga Chojnowska (spr.) SSO del. Jacek Malinowski
Protokolant	:	Iwona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. M.**

przeciwko **Powiatowi (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 13 marca 2018 r. sygn. akt V GC 281/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądza od pozwanego Powiatu (...) na rzecz powoda A. M. kwotę 76.435,58 (siedemdziesiąt sześć tysięcy czterysta trzydzieści pięć i 58/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 19 września 2017 roku oraz kwotę 9.239 (dziewięć tysięcy dwieście trzydzieści dziewięć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 7.422 (siedem tysięcy czterysta dwadzieścia dwa) zł tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

A. M. wniósł o zasądzenie od Powiatu (...) kwoty 76435, 58 zł jako reszty wynagrodzenia należnego od dłużnika solidarnego (inwestora) za wykonanie dostawy i montażu sieci kanalizacji deszczowej, sanitarnej i wodociągowej (...) oraz dostawy i montażu kanalizacji podposadzkowej sanitarnej i deszczowej.

W uzasadnieniu żądania wskazał, iż był podwykonawcą robót budowlanych w ramach inwestycji pod nazwą „Zaprojektowanie i wybudowanie (...)”. Roboty te wykonywał w oparciu o umowę z dnia 17 grudnia 2012 r. zawartą ze spółką (...) Spółka z o.o. (...) (dalej zwana (...)) – nr (...) (umowa nr (...)) i umowę z dnia 3 października 2013 r. nr (...) (umowa nr (...)). Integralną częścią umowy nr (...) jest załącznik nr 1 – warunki szczególne umowy o roboty budowlane oraz załącznik nr 2 – ogólne warunki umów na roboty budowlane nr (...). Zgodnie z § 10 ust.1 warunków ogólnych umowy nr (...) „Część ceny z tytułu wykonania niniejszej umowy zostanie przeznaczona na poczet kaucji należytego wykonania umowy (kaucja krótkoterminowa) i kaucji gwarancyjnej (kaucja długoterminowa), które utworzone zostaną z faktur częściowych i faktury końcowej poprzez zatrzymanie % określonego w warunkach szczególnych umowy, z zastrzeżeniem § 3 ust. 4”. § 3 ust.4 warunków ogólnych umowy nr (...) dotyczy alternatywnego zabezpieczenia w postaci gwarancji bankowej. Gwarancja ta nie została złożona przez niego, a więc zastosowanie miał § 10 ust.1 warunków ogólnych umowy nr (...). W warunkach szczególnych umowy nr (...) (pod punktem oznaczonym jako 10.3 na str.3) strony ustaliły, że na zabezpieczenie prawidłowego i terminowego wykonania robót oraz prawidłowego i terminowego usuwania ewentualnych wad w robotach, (...) będzie zatrzymywał z każdej faktury wystawionej przez niego 5% kwoty brutto tytułem „kaucji gwarancyjnej”. Zwrot 70% zatrzymanej kwoty, zgodnie z § 11.1.1 miał nastąpić „po dokonaniu odbioru przedsięwzięcia inwestycyjnego”, zaś zwrot pozostałych 30 % wpłaconej kaucji gwarancyjnej po upływie okresu gwarancji. Suma zatrzymanych mu kaucji krótkoterminowych wyniosła (...). Pozostała żądana kwota to skapitalizowane odsetki. Dalej powód wskazał, że w dniu 17 września 2014 r. Sąd Rejonowy w Koszalinie w sprawie VII GU 43/11 ogłosił upadłość firmy (...). W postępowaniu tym nie odzyskał wynagrodzenia. Przedsięwzięcie inwestycyjne zostało odebrane przez pozwanego w sierpniu 2015 r. Odpowiedzialność solidarna Powiatu (...) była wywodzona z art. 647⁽¹⁾ § 5 k.c. - Powiat (...) był inwestorem i wyraził zgodę na wykonywanie robót przez niego jako podwykonawcę. Świadczą o tym pisma pozwanego z dnia 14 października 2014 r., 22 października 2014 r. i 23 października 2014 r. oraz bezpośrednio opłacanie faktur wystawianych przez niego (...).

Powiat (...) nie uznał powództwa i wniósł o jego oddalenie.

Pozwany przyznał, iż był inwestorem zadania pod nazwą „Zaprojektowanie i wybudowanie (...) – obiektu kompleksu basenowego z wykorzystaniem wód termalnych wraz z wiosną wakacyjną i centrum konferencyjnym w rejonie drogi krajowej (...) - ul. (...) w L.”. Wykonawcą robót budowlanych wyłonionych w trybie przetargu nieograniczonego na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych było konsorcjum Spółek (...) sp. z o.o. (...)w K. oraz (...) sp. z o.o. (...)w K. – w chwili obecnej obie spółki są w upadłości likwidacyjnej. Wartość całego zadania to ok. 100 mln zł, z czego 85 % finansowana jest ze środków UE. Przyznał również, iż A. M. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...) A. M., był podwykonawcą robót budowlanych – zgodnie z załączonymi do pozwu umowami pomiędzy powodem a (...) sp. z o.o. (...) z siedzibą w K. nr (...) z dnia 17 grudnia 2012 r. oraz (...) z dnia 3 października 2013 r. Zdaniem pozwanego potrącona kwota straciła walor wynagrodzenia albowiem stosownie do załącznika do obu umów (pkt.10.3) wartość gwarancyjna dobrego wykonania umowy i kaucji gwarancyjnych oznaczała prawo wykonawcy generalnego, w przypadku niedostarczenia przez podwykonawcę gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej w określonej kwocie w ciągu 14 dni lub 21 dni w drugiej umowie od daty podpisania umowy, automatycznie i nieodwołanie do potrącenia kaucji dobrego wykonania w wysokości 5 %. W ocenie pozwanego potrącenie to oraz powyższe zapisy umów spowodowało, iż część należności potrącona z wynagrodzenia podwykonawcy stała się należnością inną niż wynagrodzenie należne podwykonawcy, której zakres przedmiotowy art. 647⁽¹⁾ k.c. nie obejmuje. Wyrażono stanowisko, że inwestor nie może odpowiadać za wszelkie zobowiązania upadłego wykonawcy wobec podwykonawcy, które powód wykazuje w pozwie, w szczególności zatrzymane przez wykonawcę kaucje gwarancyjne. W ocenie pozwanego w związku z tak podpisanymi warunkami umowy pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą – w chwili zatrzymania wynagrodzenia na poczet kaucji gwarancyjnej, wskutek niewniesienia zabezpieczenia w wymaganej formie określonej w umowie, wynagrodzenie to zmieniło swój charakter na kaucję gwarancyjną i w chwili ziszczenia się warunków wynikających z umowy pomiędzy stronami powstaje roszczenie o jej zwrot pomiędzy podwykonawcą i wykonawcą robót budowlanych.

Dodatkowo pozwany podał, że do dnia ogłoszenia upadłości wykonawcy inwestor zapłacił za wykonane roboty budowlane następujące kwoty:

2011 r. – 5 890 717,99 zł,

2012 r. – 9 468 010,29 zł,

2013 r. – 36 546 102,75 zł,

2014 r. – 29 309 642,74 zł,

Z czego 6 533 787 zł wypłacił podwykonawcom już po ogłoszeniu upadłości wykonawcy, mając na względzie zapisy art. 647¹ k.c., ale co do tych należności, które traktował jako wynagrodzenie a nie zwrot kaucji.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ocenie prawnej.

Powiat (...) był inwestorem (...).

Generalnym wykonawcą prac było konsorcjum Spółka (...) sp. z o.o. (...) w (...) sp. z o.o. (...) w K.. Obie spółki upadły.

Powód ze spółką (...) sp. z o.o. (...) w K. zawarł dwie umowy podwykonawcze: w dniu 17 grudnia 2012 r. i 3 października 2013 r., obie za zgodą inwestora,

Treść umów, jak i załączników do nich, nie była sporna między stronami.- Obie umowy przewidywały, że podwykonawca udzieli generalnemu wykonawcy, celem dobrego wykonania i gwarancji usunięcia wad, zabezpieczenia przez dostarczenie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, a w przypadku ich niedostarczenia podwykonawca zgodził się potrącić z wynagrodzenia określone kwoty jako kaucję gwarancyjną, która podlega zwrotowi na warunkach określonych w umowie (treść § 3 pkt. 4 załączników).

Rozstrzygając spór co do interpretacji treści umów zawartych między powodem a generalnym wykonawcą Sąd podzielił pogląd zaprezentowany przez pozwanego w odpowiedzi na pozew.

Sąd wyraził ocenę, że nie każde potrącenie dokonane z wynagrodzenia należnego wykonawcy robót budowlanych będzie powodowało, że to potrącenie (zatrzymanie), będzie traciło charakter wynagrodzenia. O tym decyduje treść umowy. Sąd wskazał, że system prawa cywilnego zna wiele sposobów zabezpieczenia roszczeń (co najmniej kilkadziesiąt). Jedną z form jest tzw. zwykle zatrzymanie, co należy traktować jak umówiony opóźniony termin zapłaty. W tych okolicznościach zatrzymane kwoty nie tracą atrybutu wynagrodzenia, a zatem co do tych kwot art. 647¹ k.c. ma zastosowanie.

W niniejszej sprawie – zdaniem Sądu - strona wyraźnie wskazała na główny sposób zabezpieczenia roszczeń (o dobre wykonanie i usunięcie wad) w formie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej i alternatywę gdyby podwykonawca nie wydał gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej generalnemu wykonawcy. W ocenie Sądu zabezpieczeniem alternatywnym ustanowiono kaucję gwarancyjną. Instytucja kaucji gwarancyjnej, ma okrzeple znaczenia jurydyczne. Oznacza ona nic innego jak oddanie do rąk uprawnionego określonej kwoty pieniężnej celem zabezpieczenia (granice zabezpieczenia określa umowa). Sąd wyraził zapatrywanie, że czas ustalenia kaucji nie ma znaczenia. Również obojętny jest sposób spełnienia (zapłata, gotówka, przelew przez potrącenie itp.).

Strony w umowie określiły, że spełnienie (wykonanie) kaucji nastąpi przez potrącenie z wierzytelności wynagrodzeniowej. Zatem kwoty, które z wynagrodzenia zostały potrącone, przestały być wynagrodzeniem, bo były jak gdyby zapłatą innego świadczenia (wykonanie kaucji czyli udzielenie zabezpieczenia w umówionej formie).

Konstatując Sąd stwierdził, że skoro kaucja nie jest wynagrodzeniem to domaganie się jej zwrotu od dłużnika solidarnego jako wynagrodzenia nie może znaleźć ochrony prawnej.

O kosztach postępowania orzekł stosownie do art. 98 § 1 k.p.c., obciążając nimi stronę przegrywającą spór.

Wyrok ten zaskarżył powód.

Zarzucił:

1) naruszenie art. 65 § 1 i § 2 k.c. poprzez błędne zinterpretowanie zapisów umów łączących powoda z (...) sp. z o.o.(...)poprzez przyjęcie, że w sprawie doszło do powstania odrębnego stosunku kaucji gwarancyjnej, zaś zatrzymana część jego wynagrodzenia utraciła swój charakter wynagrodzenia,

2) naruszenie art. 498 § 1 k.c. poprzez uznanie, że w sprawie doszło do potrącenia jego wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia z wierzytelnością (...) o zapłatę 5% wartości umów tytułem ustanowienia kaucji należytego wykonania umowy i kaucji gwarancyjnej, pomimo nieistnienia wymagalnej wierzytelności (...) oraz pomimo braku możliwości złożenia oświadczenia o potrąceniu w stosunku do niego przez Powiat (...), który zapłacił większość faktur przez niego wystawionych,

3) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niedokonanie wszechstronnej analizy umów łączących go z (...) sp. z o.o.(...), z uwzględnieniem sposobu ich wykonywania,

4) naruszenie art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 236 k.p.c. poprzez nierozpoznanie zgłoszonych w pozwie wniosków dowodowych o dopuszczenie następujących dowodów:

a) wniosku o zwrócenie się do syndyka masy upadłości (...) sp. z o.o. (...) w upadłości likwidacyjnej o udzielenie informacji: czy na sporządzonej liście wierzytelności uznana została wierzytelność (...) A. M., a jeśli tak - w jakiej wysokości; czy w zakres uznanej wierzytelności wchodzi roszczenia o zwrot krótkoterminowej kaucji gwarancyjnej wynikającej z umowy o roboty budowlane (...) z dnia 17 grudnia 2012 r. wraz z aneksem (...) oraz umowy o roboty budowlane nr (...) z dnia 3 października 2013 r., a jeśli tak - w jakiej wysokości oraz czy (...) A. M. otrzymał z masy upadłości jakiegokolwiek kwoty pieniężne na okoliczność uznania jego wierzytelności z tytułu roszczenia o zwrot krótkoterminowych kaucji gwarancyjnych oraz nieotrzymania przez niego żadnych kwot z masy upadłości (...),

b) wniosku o zobowiązanie (...) S.A. do złożenia protokołu odbioru końcowego inwestycji pod nazwą „Zaprojektowanie i wybudowanie (...)” na okoliczność odbioru Przedsięwzięcia Inwestycyjnego zgodnie z umową o roboty budowlane (...) z dnia 17 grudnia 2012 r. wraz z aneksem nr (...) oraz umową o roboty budowlane nr (...) z dnia 3 października 2013 r.,

c) wniosku o zobowiązanie pozwanego do złożenia protokołu odbioru końcowego inwestycji pod nazwą „Zaprojektowanie i wybudowanie (...)” na okoliczność odbioru Przedsięwzięcia Inwestycyjnego zgodnie z umową o roboty budowlane (...) z dnia 17 grudnia 2012 r. wraz z aneksem nr (...) oraz umową o roboty budowlane nr (...) z dnia 3 października 2013 r.

d) wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości na okoliczność wyliczenia kwoty zatrzymanej kaucji krótkoterminowej.

Wnioskował o dopuszczenie wskazanych w punkcie 4 dowodów w postępowaniu apelacyjnym i zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Została ona rozpoznana w oparciu o materiał dowodowy zgromadzony przez Sąd Okręgowy, bowiem nie zachodziła obiektywna potrzeba przeprowadzania dowodów zawnioskowanych w apelacji. Okoliczności, które miały być wyjaśniane dowodami: z informacji, dokumentem w postaci odbioru końcowego inwestycji oraz opinii biegłego były ostatecznie niesporne między stronami.

Spór między nimi dotyczył rozumienia postanowień umownych łączących powoda z ze spółką (...) spółką z o.o.(...) (dalej zwaną (...)).

Wypada przypomnieć w tym miejscu treść postanowień umownych do których odwoływały się strony. I tak, jeżeli chodzi o umowę z dnia 17 grudnia 2012 r. to w § 10 ust. 1 załącznika nr 2 do tej umowy (stanowiącego jej integralną część i określającego ogólne warunki umów o roboty budowlane) przewidziano, że część ceny z tytułu wykonania umowy zostanie przeznaczona na poczet kaucji należytego wykonania umowy (kaucja krótkoterminowa) i kaucji gwarancyjnej (kaucja długoterminowa), które zostaną utworzone z faktur częściowych i faktury końcowej poprzez zatrzymanie % określonego w warunkach szczególnych umowy. Zatrzymanie następować będzie bez konieczności składania dodatkowych oświadczeń na co strony wyrażają zgodę. W § 10 ust. 2 pkt 1 i 2 załącznika nr 2 do tej umowy przewidziano zasady jej zwrotu, natomiast w ust. 3 postanowiono, że zatrzymana na okres gwarancji i rękojmi kaucja należytego wykonania i gwarancyjna, za pisemną zgodą zamawiającego mogą zostać zastąpione bezwarunkową, nieodwołalną i płatną na pierwsze żądanie gwarancją bankową lub ubezpieczeniową w wysokości odpowiadającej zatrzymanej kaucji należytego wykonania i kaucji gwarancyjnej. Treść gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej wymagała uprzedniej akceptacji zamawiającego. Integralną częścią umowy z dnia 17 grudnia 2012 r. był też załącznik nr 1 określający warunki szczególne umowy o roboty budowlane. W pkt 10.3 tegoż załącznika podano, że gwarancja dobrego wykonania – 5 % wynagrodzenia brutto podwykonawcy wskazanego w umowie. Niedostarczenie przez podwykonawcę gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej w wyżej określonej kwocie w ciągu 14 dni od daty podpisania umowy „automatycznie i nieodwołalnie upoważnia zamawiającego do potrącania kaucji dobrego wykonania”. Kwota 5 % wynagrodzenia brutto umowy miała być potrącana z każdej wystawionej faktury dowolnej wiarygodności podwykonawcy. Zgodnie z pkt 11.1.1. 70 % wpłaconej kaucji miała być zwrócona po dokonaniu odbioru inwestycji, zaś 30 % wpłaconej kaucji po upływie okresu gwarancji. Jednocześnie w tej umowie zastrzeżono, iż jeżeli w dokumentach stanowiących treść umowy znajdują się jakieś sprzeczności lub rozbieżności zamawiający, uwzględniając ich hierarchię, wyda wszelkie konieczne i wiążące strony wyjaśnienia lub polecenie. Jest niespornym w sprawie, że (...) nie wydał żadnych wyjaśnień w przedmiocie kwestii powyżej przytoczonych.

Powyższe zapisy dowodzą, że w ogólnych warunkach umów o roboty budowlane operowano określeniem „zatrzymanie”, zaś w warunkach szczególnych umowy o roboty budowlane znalazło się określenie „potrącenie”. W dokumentach zwanych przejściowe świadectwo płatności operowano pojęciami: „kaucja krótkoterminowa”, „kaucja długoterminowa”, „kwota wstrzymana krótkoterminowa”, „kwota wstrzymana długoterminowa”. Te ostatnie nazewnictwo bliższe jest pojęciu „zatrzymanie”, którym to operowano w ogólnych warunkach umów o roboty budowlane. Analiza dokumentu o nazwie „przejściowe świadectwo płatności” w powiązaniu z wystawionymi fakturami pozwala stwierdzić, iż wystawione faktury były opłacane w niższej wysokości – kwota z niej wynikająca była obniżona o 3,5 % kwoty brutto z tytułu kaucji krótkoterminowej za bieżący okres, 1,5 % kwoty brutto z tytułu kaucji długoterminowej oraz 0,5 % kwoty netto plus VAT z tytułu partycypowania przebywania na placu budowy (np. k. 46 i 47 akt). Z dowodów zgromadzonych w sprawie nie wynika, aby niewypłacone kwoty – z tych trzech tytułów - były ewidencjonowane na osobnych kontach bankowych ze wskazaniem tytułów zgromadzonych środków. W dokumentach zwanych „przejściowe świadectwo płatności” wskazywano także „termin zwrotu kaucji” – określono w nich stosowne daty.

Co zaś się tyczy umowy z dnia 3 października 2013 r. to tak w zał. nr 1 do umowy jak i zał. nr 2 jest mowa o obowiązku podwykonawcy dostarczenia umowy zabezpieczenia należytego wykonania umowy w postaci bezwarunkowej, nieodwołalnej i płatnej na pierwsze żądania gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej (w zał. nr 1 podano wysokość – 5 % wynagrodzenia brutto). W przypadku niedostarczenia lub nieprzedłożenia zabezpieczenia „zamawiający uprawniony jest zatrzymać kaucję gwarancyjną równą wartości zabezpieczenia, potrącając odpowiednio

5 % wartości umowy brutto jednorazowo z dowolnej wierzytelności” (tak w zał. nr 1). W zał. nr 2 ustalono natomiast, że zamawiający ma prawo „dokonać stosownych potrąceń z płatności należnych podwykonawcy i zatrzymać jako dodatkową kaucję gwarancyjną kwotę równą wartości zabezpieczenia, która podlega zwrotowi po upływie okresu gwarancji jakości i rękopisami”. Zał. nr 1 przewidywał zasady zwrotu kaucji takie same jak w umowie z dnia 17 grudnia 2012 r. Płatność faktur wystawionych w ramach realizacji tej umowy wyglądała tak samo, jak przy wystawionych w oparciu o umowę wcześniejszą (łączność faktury z dokumentem o nazwie „przejsciowe świadectwo płatności”).

Nie jest spornym w sprawie, że część faktur wystawionych przez powoda została opłacona przez pozwanego.

Sąd I instancji dokonując wykładni postanowień umowy w kontekście czy niewypłacone wykonawcy 5 % wartości faktur dołączonych do pozwu stanowiło wynagrodzenie, czy też kwoty te stanowiły kaucję gwarancyjną przywiązał istotną wagę do rozwiązań umownych dotyczących zabezpieczenia roszczeń o dobre wykonanie i usunięcie wad w formie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej. Alternatywą do nich – zdaniem tego Sądu - była ustanowiona kaucja gwarancyjna, której wykonanie miało nastąpić przez potrącenie z wierzytelności w postaci wynagrodzenia.

Przechodząc do rozważań prawnych na wstępie wskazać należy, że umowa kaucji nie jest unormowana w sposób kompleksowy. Jej fragmentaryczna regulacja jest zawarta w art. 102 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1876 z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem w celu zabezpieczenia wierzytelności banku dłużnik lub osoba trzecia może przenieść określoną kwotę w złotych lub w innej walucie wymiennej na własność banku, bank zaś nie ma obowiązku zwrotu części kwoty przyjętej na własność, równej niespłaconej sumie zadłużenia wobec banku, odsetek i prowizji oraz innych kosztów poniesionych przez bank w związku z odzyskaniem wierzytelności (por. również art. 147 i następne ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1579 z późn. zm. i art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 891). W piśmiennictwie umowę kaucji uznaje się za umowę realną, na podstawie której dłużnik przenosi na własność wierzyciela pieniądze lub inne rzeczy zamienne celem zabezpieczenia ewentualnych roszczeń, jakie mogą powstać z istniejącego między nimi stosunku prawnego. Realny i zabezpieczający charakter umowy kaucji akcentuje się również w judykaturze (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 r., V CSK 204/10, niepubl., i z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 481/15, niepubl.).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego posługiwanie się w umowach łączących powoda z (...) pojęciami „kaucja gwarancyjna”, „kaucja na zabezpieczenie”, „kaucja z tytułu dobrego wykonania umowy”, „kaucja krótkoterminowa”, „kaucja długoterminowa” nie przesądza, że doszło między nimi do zawarcia umowy kaucji w znaczeniu powyżej przedstawianym. Nie może budzić wątpliwości, że zbliżone funkcje do kaucji może realizować regulacja umowna odraczająca termin zapłaty części wynagrodzenia. W razie powstania po stronie zamawiającego wierzytelności związanej z nienależytym wykonaniem umowy, wierzytelność ta może podlegać kompensacie z wierzytelnością wykonawcy z tytułu wynagrodzenia. Na możliwość ustanowienia tego rodzaju zabezpieczenia zwraca się uwagę zarówno w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2015 r., V CSK 124/15, niepubl., i z dnia 11 marca 2016 r., I CSK 137/15, niepubl., oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2007 r., I CSK 403/06, niepubl.).

Odroczenie terminu zapłaty wynagrodzenia, w przeciwieństwie do wygaśnięcia wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia na skutek potrącenia z wierzytelnością wzajemną zamawiającego, nie uchyla przewidzianej art. 647¹ § 5 k.c. solidarnej odpowiedzialności inwestora oraz zawierającego umowę z podwykonawcą za zapłatę wynagrodzenia za roboty wykonane przez podwykonawcę.

Sąd Apelacyjny nie podzielił argumentacji Sądu Okręgowego, że w ramach zawartych umów o roboty budowlane strony tej umowy uzgodniły jako sposób zabezpieczenia kaucję rozumianą jako odrębna, choć akcesoryjna umowa, stanowiąca dla (...) źródło roszczenia o zapłatę kwoty kaucji i odpowiadającego mu długu po stronie powoda jako podwykonawcy. Zgodnie z postanowieniami umownymi uprzednio przytoczonymi zabezpieczenie należytego wykonania umowy miało zostać udzielone w postaci nieodwołanej, bezwarunkowej i płatnej na pierwsze żądanie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, przy czym w razie niezłożenia tego zabezpieczenia w terminie (...)

był uprawniony wstrzymać zapłatę wynagrodzenia do wysokości oczekiwanej gwarancji. Powód nie był zatem zobowiązany do zapłaty na rzecz (...) określonej kwoty kaucji, lecz do uzyskania gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej. Nie można było tym samym przyjąć, że doszło do umorzenia wierzytelności powoda z tytułu wynagrodzenia na skutek potrącenia z należnością (...) z tytułu kaucji. Warunkiem takiego umorzenia w drodze umownej kompensacji jest istnienie wzajemnych wierzytelności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2007 r., III CSK 106/07, niepubl.), podczas gdy powołane postanowienia umowne nie kreowały po stronie (...) wierzytelności o zapłatę kaucji. Pozwalały natomiast, w celu wzmocnienia sytuacji zamawiającego na odroczenie płatności części wynagrodzenia na zasadach określonych w umowie. Nie powodowało to jednak wygaśnięcia roszczenia o wynagrodzenie, czy też przekształcenia tej części należnego wynagrodzenia w świadczenie należne na innej podstawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zatrzymana (niewypłacona) z faktur przywołanych w pozwie część wynagrodzenia, czy to przez (...), czy też pozwanego, nie stanowi kaucji gwarancyjnej, lecz pozostaje wynagrodzeniem, którego wymagalność została odroczone w czasie zgodnie z postanowieniami umowy. Część zatrzymanego wynagrodzenia na poczet „kaucji należytego wykonania umowy” i „kaucji gwarancyjnej” miała być wypłacona wykonawcy w określonym terminie o ile zgromadzone środki nie zostaną spożytkowane na należyte wykonanie umowy (np. kary umowne należne zamawiającemu – powstanie wierzytelności (...) wobec powoda) lub usunięcie wad powstałych w okresie rękojmi i gwarancji.

Jest okolicznością niesporną między stronami, że przedsięwzięcie inwestycyjne „Zaprojektowanie i wybudowanie (...)” zostało odebrane przez inwestora.

Pozwany Powiat przyznał w odpowiedzi na pozew, iż faktury przez niego opłacane uwzględniały kaucję (zatrzymywano 5 % wynagrodzenia brutto – pkt 5 pozwu). Dowody zgromadzone w sprawie pozwalały przyjąć, iż takie same zasady odnosiły się do płatności realizowanej przez (...).

W sprawie nie padły twierdzenia co do istnienia podstaw do pomniejszenia wielkości zatrzymanego wynagrodzenia z tytułu należytego wykonania umowy (nie był zgłaszany zarzut potrącenia).

W takiej sytuacji zachodziły przesłanki do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności, wynikającej z art. 647¹ § 5 k.c., pozwanego jako inwestora, za część zatrzymanego wynagrodzenia określanego jako „kaucja krótkoterminowa” w kwocie 73.139,30 zł. Pozwany był wzywany do zapłaty w terminie 7 dni kwoty 73.139,30 zł pismem z dnia 13 stycznia 2017 r., doręczonym w dniu 16 stycznia 2017 r. Zachodziły zatem przesłanki do skapitalizowania odsetek za opóźnienie za okres od 24 stycznia 2017 r. do dnia wniesienia pozwu (art. 482 § 2 k.c.).

Mając na uwadze powyższe, na mocy art. art. 647¹ § 5 k.c. i art. 482 § 2 k.c. oraz art. 482 § 1 k.c., uwzględniono powództwo w całości, obciążając stronę pozwaną kosztami procesu poniesionymi przez powoda przed Sądami obu instancji (art. 98 k.p.c. – poniesione opłaty od pozwu i apelacji oraz koszty zastępstwa procesowego).

Z powyższych względów, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., orzeczono jak w pkt I sentencji wyroku.

(...)